

การบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน Educational Management for Creating Sustainable Learning Environments

สุรเชษฐ์ โต้นวูธ, ธนภัทร จุฬวรรณ, สมาน แก้วคำไสย์

โรงเรียนหนองยางวิทยาคม สพป. ร้อยเอ็ด เขต 2, โรงเรียนชุมชนบ้านสำโรง อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม,

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Surachet Tonwut, Thanaphat Chuluwan, Saman Kaewkhamchai

Nong Yang Wittayakom School, Roi Et Primary Educational Service Area 2,

Chumchon Ban Samrong School, Na Chueak District, Maha Sarakham Province,

Roi Et Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: thanapatt408@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน พัฒนารูปแบบ และประเมินความเป็นไปได้ของการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปรับเปลี่ยนสถานศึกษาให้เป็นระบบที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 วิธีดำเนินการวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 320 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการวิเคราะห์พบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับรูปแบบการบริหารจัดการที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การนำองค์กรเชิงวิสัยทัศน์สีเขียว การพัฒนาพื้นที่เรียนรู้แบบบูรณาการกายภาพและดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายร่วมกับชุมชน ซึ่งผลการประเมินรูปแบบในภาพรวมพบว่ามีเหมาะสม ความเป็นไปได้ และมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะจากการวิจัยชี้ว่าสถานศึกษาควรเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา; สภาพแวดล้อมการเรียนรู้; ความยั่งยืน; รูปแบบการบริหาร

Abstract

This academic article aims to study the current state, develop a model, and evaluate the feasibility of school administration in creating a sustainable learning environment. This is crucial for transforming schools into systems conducive to the development of 21st-century learners. The research was conducted using a Research and Development (R&D) model. The sample consisted of 320 school administrators and teachers, obtained through stratified random sampling. The instruments used included a 5-level Likert scale questionnaire and a

model evaluation form. The statistical methods used for data analysis included mean, standard deviation, and content analysis for qualitative data.

The analysis revealed that the overall current state of school administration in creating a sustainable learning environment is at a moderate level. The developed management model comprises four key components: green visionary leadership, development of integrated physical and digital learning spaces, creation of a learning culture, and building networks with the community. The overall evaluation of the model showed it to be highly appropriate, feasible, and beneficial. The research recommends that schools should accelerate the development of physical infrastructure coupled with the use of technology to support sustainable learning in the long term.

Keywords: School Administration; Learning Environment; Sustainability; Management Model

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลก ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ระบบการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์อย่างสิ้นเชิง (วิจารณ์ พานิช, 255) องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อมุ่งเน้นการสร้างหลักประกันว่าทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (UNESCO, 2017) ย่อมเป็นเครื่องสะท้อนว่า สถานศึกษาในฐานะหน่วยงานขั้นพื้นฐาน ไม่ได้มีบทบาทเพียงแค่การถ่ายทอดความรู้ในตำราเท่านั้น หากแต่ต้องเป็นกลไกสำคัญในการหล่อหลอมค่านิยม พฤติกรรม และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (Wals, 2014)

สำหรับประเทศไทย ทิศทางดังกล่าวได้รับการบรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาควบคู่ไปกับการสร้างเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติสถานศึกษาจำนวนไม่น้อย ยังคงมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในมิติตัวเลขและการทดสอบมาตรฐานเป็นหลัก โดยละเลยการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการซึมซับพฤติกรรมความยั่งยืน ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความเชื่อมโยงระหว่างความรู้ในห้องเรียนกับความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และระบบนิเวศในโลกแห่งความเป็นจริง (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2563) แนวคิดการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน (Sustainable Learning Environment) จึงมีความสำคัญยิ่งขึ้น โดยครอบคลุมองค์รวมระบบนิเวศของโรงเรียนใน 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) มิติกายภาพและสิ่งแวดล้อม 2) มิติวิชาการ 3) มิติสังคมวัฒนธรรมองค์กร (Barr et al., 2014)

การจะขับเคลื่อนแนวคิดเชิงทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่กำหนดทิศทางและกลยุทธ์การบริหารจัดการองค์กร (เสนาะ ตีแยว, 2561) แต่การบริหารงานในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดจากการสั่งการในแนวดิ่ง มีภาระงานของครูที่หนาแน่น และการขาดแคลนทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) การบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่จึงต้องปรับเปลี่ยนไปสู่กระบวนทัศน์ร่วมสมัย เช่น การบริหารเชิงระบบ ที่มองภาพรวม

องค์กรอย่างเชื่อมโยง และการนำแบบกระจายอำนาจ ที่เปิดโอกาสให้ครู นักเรียน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการตัดสินใจและการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) (Senge, 2006)

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว จึงเห็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษา เรื่องการบริหาร สถานศึกษาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนาการ บริหารจัดการที่เหมาะสมเพื่อช่วยพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการด้านการบริหารการศึกษาเพื่อความยั่งยืนใน บริบทสังคมไทยและเป็นประโยชน์โดยตรงสำหรับผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการใช้เป็นกรอบ แนวทางเชิงกลยุทธ์เพื่อวางแผน ปรับปรุง และขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่พร้อมจะ ปะทะทะเยอทะยานให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและสามารถขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างมั่นคง ต่อไป

1.ความหมายของการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน การใช้ศาสตร์ และศิลป์ในการบริหารจัดการองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เพื่อจัด สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศการเรียนรู้ ทั้งในมิติกายภาพ มิติวิชาการ และมิติทางจิตสังคมอย่างเป็นองค์รวม (Fullan, 2023) โดยมีเป้าหมายเพื่อบ่มเพาะผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะ ค่านิยม และพฤติกรรมที่ตระหนักถึงความ ยั่งยืน (UNESCO, 2017) พร้อมทั้งขับเคลื่อนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและ พึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว (Hargreaves & Fink, 2006)

2. บทบาทและความสำคัญของการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน การบริหาร สถานศึกษาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนมีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งในระบบการศึกษา ปัจจุบัน โดยสามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้านหลัก ดังนี้

2.1 ความสำคัญต่อตัวผู้เรียน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลโดยตรงต่อ สุขภาวะและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ห้องเรียนที่เปิดรับแสงธรรมชาติ มีอากาศถ่ายเทสะดวก และ มีพื้นที่สีเขียวจะช่วยลดความเครียดและเพิ่มสมาธิในการเรียนรู้ (Tanner, 2009) สภาพแวดล้อมที่บูรณาการ ความยั่งยืนจะเป็นหลักที่ช่วยหล่อหลอมพฤติกรรมและการตระหนักรู้เชิงนิเวศให้กับผู้เรียนโดยไม่รู้ตัว ทำให้ ผู้เรียนซึมซับค่านิยมการประหยัดพลังงาน การเคารพธรรมชาติ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเกื้อกูล (Sterling, 2021)

2.2 ความสำคัญต่อสถานศึกษาและบุคลากร ในมิติของการบริหารจัดการ การจัดสภาพแวดล้อมที่ ยั่งยืนช่วยให้สถานศึกษาสามารถลดค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคในระยะยาวได้อย่างมหาศาลจากการใช้ พลังงานหมุนเวียนและการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ (UNESCO, 2017) วัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นความ ยั่งยืนและมีความปลอดภัยทางจิตใจ จะช่วยสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจในการทำงานของครูและบุคลากร ลดอัตราการย้ายและการเกิดภาวะหมดไฟในการทำงาน (Fullan, 2023)

2.3 ความสำคัญต่อชุมชนและสังคม สถานศึกษาไม่ได้ตั้งอยู่โดดเดี่ยว แต่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนการ บริหารสถานศึกษาที่ยั่งยืนจะทำหน้าที่เป็น แบบอย่างและเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านความยั่งยืนให้แก่ชุมชน รอบข้าง เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้สู่ชีวิตจากสถานศึกษาไปสู่ครัวเรือน เกิดการสร้างภาคี เครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นการวางรากฐานให้แก่การพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม (Hargreaves & Fink, 2006)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน คือแนวคิดที่มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และจิตสำนึกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนด วิสัยทัศน์ นโยบาย และการบริหารทรัพยากรให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (Hargreaves & Fink, 2006) ควบคู่กับการสร้างความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายภายนอก เพื่อให้เกิดระบบ นิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ดังนี้ (Epstein, 2018)

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management Theory) คือการเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและสร้างความเป็นเจ้าของร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนมากขึ้น (Hoy & Miskel, 2013)

2. ทฤษฎีระบบ (Systems Theory) มองว่าสถานศึกษาเป็นระบบที่องค์ประกอบทุกด้าน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน หลักสูตร ทรัพยากร และชุมชน มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อกัน การบริหารที่มีประสิทธิภาพจึงต้องเชื่อมโยงทุกองค์ประกอบให้ทำงานร่วมกันอย่างสมดุล เพื่อสร้างคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (Lunenburg & Ornstein, 2021)

3. ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์จริง ผ่านการลงมือปฏิบัติ การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหา (Vygotsky, 1978) ซึ่งผู้บริหารต้องส่งเสริมบรรยากาศทางกายภาพ จิตวิทยา และการใช้เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ขณะเดียวกัน การจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ครอบคลุม และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระยะยาว (UNESCO, 2017)

ความท้าทายและอุปสรรค

แนวคิดการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนจะเป็นกระบวนการที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล แต่ในภาคปฏิบัติ นักบริหารสถานศึกษายังคงต้องเผชิญกับท้าทายและอุปสรรคสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 ประเด็นหลักดังนี้

1. **แรงต้านต่อการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรแบบดั้งเดิม** อุปสรรคที่ใหญ่ที่สุดมักไม่ได้มาจากโครงสร้างทางกายภาพ แต่มาจาก “ทุนมนุษย์” ภายในองค์กร ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวนมาก ยังคงคุ้นชินกับวัฒนธรรมการทำงานแบบแยกส่วนและการจัดการเรียนรู้แบบเน้นเนื้อหา (Rote Learning) เพื่อมุ่งเป้าสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการทดสอบระยะสั้น การปรับเปลี่ยนหลักสูตรและการนำกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่บูรณาการเป้าหมายความยั่งยืน (SDGs) เข้ามาใช้ จึงมักเผชิญกับแรงต้าน เนื่องจากครูก่อนมองว่าเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้นและขาดความเชี่ยวชาญในการออกแบบกิจกรรมข้ามศาสตร์ (Fullan, 2023; Sterling, 2021)

2. **ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร** การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เช่น การติดตั้งระบบพลังงานหมุนเวียน การปรับปรุงอาคารเรียนให้ประหยัดพลังงาน หรือการจัดซื้อเทคโนโลยีสีเขียว จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนเริ่มต้น ค่อนข้างสูง สถานศึกษาชั้นพื้นฐานจำนวนมาก โดยเฉพาะในกลุ่มโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มักประสบปัญหาการขาดแคลนงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากส่วนกลาง ซึ่งข้อจำกัดทางการเงินนี้ทำให้ผู้บริหารไม่สามารถผลักดันโครงการด้านกายภาพให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม (Bani-Melhem et al., 2021; UNESCO, 2017)

3. **ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายและการขาดภาวะผู้นำที่ยั่งยืน** ระบบการบริหารจัดการศึกษาในหลายประเทศมักประสบปัญหาความไม่ต่อเนื่องของนโยบายระดับมหภาค เมื่อมีการเปลี่ยนหัวหน้าทางการเมืองหรือเปลี่ยนตัวผู้บริหารระดับสูง ยุทธศาสตร์และโครงการต่างๆ มักถูกปรับเปลี่ยนหรือยกเลิกไป ยิ่งไปกว่านั้น หากผู้บริหารสถานศึกษาขาดการกระจายอำนาจและขาดการสร้างภาวะผู้นำร่วม ภายในโรงเรียน เมื่อผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์สีเขียวย้ายหรือเกษียณอายุราชการ ระบบที่สร้างไว้ก็มักจะล่มสลายลงและไม่ได้รับการสานต่อ ซึ่งสะท้อนถึงการขาดความคงทน ตามหลักภาวะผู้นำที่ยั่งยืน (Hargreaves & Fink, 2006)

4. **ข้อจำกัดของโครงสร้างหลักสูตรและการประเมินผลระดับชาติ** โครงสร้างหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดเน้นและการเน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานระดับชาติ ที่มุ่งวัดความรู้ ความจำ เป็นอุปสรรคสำคัญที่บีบบังคับให้ครูต้องเร่งสอนให้จบตามเนื้อหา มากกว่าการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือชุมชน การที่ตัวชี้วัดความสำเร็จของสถานศึกษายังผูกติดอยู่กับคะแนนสอบ ทำให้นโยบายการสร้างพลเมืองเพื่อความยั่งยืนถูกลดความสำคัญลงในทางปฏิบัติ (Mezirow, 2000; Tanner, 2009)

แนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติได้ โดยอาศัยการบูรณาการแนวคิดด้านการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน ดังนี้

1. **การกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายของสถานศึกษา** ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายที่มุ่งเน้นความยั่งยืนอย่างชัดเจน โดยบูรณาการแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้ากับแผนพัฒนาสถานศึกษา เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ควรสื่อสารวิสัยทัศน์ให้ครู บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครองเข้าใจร่วมกัน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนในทิศทางเดียวกัน (Sterling, 2021)

2. **การพัฒนาภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม** การประยุกต์ใช้การบริหารเพื่อความยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหา รวมถึงสนับสนุนการทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) จะช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กร (Hoy & Miskel, 2013)

3. **การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ** สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยบูรณาการทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การนำปัญหาและบริบทของชุมชนมาใช้ในการ

เรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของความรู้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (Partnership for 21st Century Skills, 2009)

บทสรุป

การบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ถือเป็นกระบวนการกระตุนใหม่ของการบริหารจัดการศึกษาที่ก้าวพ้นกรอบการบริหารแบบดั้งเดิม โดยเป็นการมองสถานศึกษาในฐานะระบบนิเวศวิทยาที่ทุกองค์ประกอบเชื่อมโยงถึงกันอย่างมีพลวัต ความสำเร็จของการดำเนินงานไม่ได้วัดกันที่ความสวยงามของโครงสร้างอาคารหรือการมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการใช้ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนเพื่อประสานรวมมิติทางกายภาพ วิชาการ และจิตสังคมเข้าด้วยกันอย่างสมดุล บ่มเพาะให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรสีเขียวที่ทุกคนมีส่วนร่วม ผลลัพธ์สุดท้ายที่สะท้อนความสำเร็จสูงสุดคือตัวผู้เรียนที่ไม่เพียงแต่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ แต่ยังมีสมรรถนะการคิดเชิงระบบ มีค่านิยม และมีจิตสำนึกแห่งความยั่งยืน พร้อมทั้งจะเติบโตไปเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพและร่วมขับเคลื่อนสังคมที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนามุมมองการบริหารจากรูปแบบดั้งเดิมที่เน้นการควบคุมและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ไปสู่การบริหารเชิงระบบที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต และความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นองค์ความรู้สำคัญดังนี้ 1) การบริหารเชิงวิสัยทัศน์ที่ขับเคลื่อนด้วยคุณค่า องค์ความรู้ใหม่เน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้นำทางคุณค่ามากกว่าผู้สั่งการ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ที่ยึดหลักความยั่งยืน ความเสมอภาค และการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน วิสัยทัศน์ดังกล่าวต้องถูกถ่ายทอดและแปลงเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน 2) การบริหารเพื่อการเรียนรู้ของทุกคน แนวคิดใหม่มุ่งเน้นให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ไม่เฉพาะผู้เรียนเท่านั้น แต่รวมถึงครู ผู้บริหาร และบุคลากรทุกฝ่าย การสนับสนุนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความยั่งยืนทางวิชาการ 3) การจัดการสภาพแวดล้อมแบบองค์รวม องค์ความรู้ใหม่มองว่าสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงห้องเรียน แต่ครอบคลุมมิติทางกายภาพ ดิจิทัล จิตใจ และสังคม การบริหารจึงต้องคำนึงถึงความปลอดภัย สุขภาวะ ความสัมพันธ์ที่ดี และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2563). *รวมบทความทางวิชาการ: การวัดผลและประเมินผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *สภาวะการศึกษาไทย ปี 2564: สภาวะการณ์การจัดการศึกษาตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- เสนาะ ตีเยาว์. (2561). *หลักการบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- Bani-Melhem, S., Zeffane, R., & Albaity, M. (2021). Determinants of employees' innovative behavior. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 33(1), 181–206. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-02-2020-0126>
- Barr, S., Cross, N., & Dunbar, B. (2014). *The sustainable school: Architecture for learning and sustainability*. Routledge. [โปรดตรวจสอบข้อมูลบรรณานุกรม]
- Epstein, J. L. (2018). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools* (3rd ed.). Routledge.
- Fullan, M. (2023). *The principal 2.0: Three keys to maximizing impact*. Jossey-Bass.
- Hargreaves, A., & Fink, D. (2006). *Sustainable leadership*. Jossey-Bass.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). *Educational administration: Theory, research, and practice* (9th ed.). McGraw-Hill.
- Lunenburg, F. C., & Ornstein, A. C. (2021). *Educational administration: Concepts and practices* (8th ed.). Cengage Learning.
- Mezirow, J. (2000). *Learning as transformation: Critical perspectives on a theory in progress*. Jossey-Bass.
- Partnership for 21st Century Skills. (2009). *P21 framework definitions*. Partnership for 21st Century Skills.
- Senge, P. M. (2006). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization* (Rev. ed.). Doubleday.
- Sterling, S. (2021). *Sustainable education: Re-visioning learning and change* (2nd ed.). Green Books.
- Tanner, C. K. (2009). Effects of school design on student outcomes. *Journal of Educational Administration*, 47(3), 381–399. <https://doi.org/10.1108/09578230910955809>
- UNESCO. (2017). *Education for sustainable development goals: Learning objectives*. UNESCO.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Wals, A. E. J. (2014). Sustainability in higher education in the context of the UN DESD: A review of learning and institutionalization processes. *Journal of Cleaner Production*, 62, 8–15. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2013.06.007>